

32-dars. WEB-FREELANCE HAQIDA TUSHUNCHA

So'nggi paytlarda "freelance" so'zi juda ommalashib bormoqda. Internet tizimlari orqali daromad topishni xohlovchi odam bu so'zni bir marotaba bo'lsa ham eshitgan. U holda, freelance so'zi nimani anglatadi?

Freelance internet orqali daromad olishni boshlash uchun eng qulay yo'l. Birinchidan, uni boshlash uchun hech qanday boshlang'ich mablag' talab etilmaydi, ikkinchidan, har qanday freelance xizmati uchun dunyo miqyosida talabning yuqoriligi. Bunday holat uni boshqa internet orqali daromad keltiradigan ishlar ro'yxatida birinchi o'ringa olib chiqdi.

BUNI BILASIZMI?

- **Freelance deganda nimani tushunasiz?**
- **Freelancerlar kimlar?**
- **CMSning qanday imkoniyatlari mavjud?**

DIQQAT

Freelancer (ingl. *free* – erkin; *lancer* – nayza) – erkin ishchi bo'lib, asosan, bir martalik yoki mavsumiy xizmatlarni bajarish uchun yollangan, buyurtma asosida qandaydir ish yoki xizmatni kelishilgan haq evaziga belgilangan vaqt davomida amalga oshirib beruvchi shaxs.

TAYANCH TUSHUNCHALAR

- **Copyrightter (kopiray-ter)** – reklama bo'yicha yangi g'oyalar o'ylab topuvchi hamda reklama yoki marketingning boshqa shakllari matnini tuzuvchi shaxs.
- **SEO mutaxassis** (ingl. search engine optimization – qidiruv tizimini optimallashtirish) – qidiruv tizimlarida internet sahifalarni targ'ib qiluvchi mutaxassis.
- **3D model** – obyektning haqiqiy ko'rinishiga o'xshash xayoliy uch o'lchamli raqamli tasviri.

Freelancerlar, asosan, norasmiy ravishda faoliyat yuritishadi va o'z xizmatlariga xaridorlarni o'zlari izlab topishadi yoki buyurtmachilar taklifiga ko'ra mehnat qilishadi. Bir paytning o'zida bir necha buyurtmachi bilan hamkorlik qilishi ham mumkin. Biror korxona ro'yxatida rasman hisobda turmaydi. Freelancerlikning ustunlik jihati – bu dunyoning istalgan joyidan turib istalgan mamlakatdagi loyiha bo'yicha haq evaziga xizmat ko'rsatish imkoniyatining mavjudligidir. Bunda ish beruvchi uchun ishchining qayerda faoliyat yuritishining mutlaqo ahamiyati yo'q. Turli shahar, mamlakat, hatto qit'alarda yashayotgan odamlar ham hech bir moneliksiz mehnat munosabatlariga kirishishlari mumkin.

Internetning butun jahon bo'yicha keng rivojlanishi freelancerlik faoliyatining ommalashishiga sababchi bo'ldi. Hozirda internet orqali masofadan turib ishlash bilan daromad topadigan freelancerlarning barqaror qatlami paydo bo'ldi. Ularga oddiy ishlardan tortib yuksak bilim, malaka talab etiladigan ishlar bo'yicha talab va ehtiyoj ortib bormoqda.

Freelancerlik faoliyatini yo'lga qo'yish mumkin bo'lgan kasblar:

- jurnalist;
- huquqiy maslahatchi (yurist va advokat);
- maslahatchi (biznes trener);
- foto va video xizmatlar ko'rsatish (fotosuratchilar, illyustratorlar);
- chizma va loyihalar tayyorlash (rassom, arxitektor va muhandis-loyihalovchilar);
- buxgalteriya, reklama, marketingga oid ishlarni amalga oshirish (reklamachi, marketolog);
- matn yozish, matn tahrirlash, tarjima qilish (kopirayterlar);
- dastur va dasturiy ilovalar yaratish (dasturchilar);
- turli saytlar yaratish va yuritish (SEO-mutaxassislar);
- web-dizayn va illyustratsiya ishlari (dizayner);
- 3D-modellar yaratish (3D-modellashtirish bo'yicha mutaxassislar);
- poligrafiya mahsulotlarini sahifalash (sahifalovchi) va boshqalar.

ESLAB QOLING

- O'rta asrlardagi yollanma jangchi (erkin nayzaboz) lar freelancer nomi bilan atalgan. Ular yuk tashishgan, nufuzli odamlarni qo'riqlashgan, janglarda qatnashgan va bajargan ishlari uchun mo'maygina haq olishgan. Bu atama ilk bor 1819-yilda Valter Skottning «Ayvengo» asarida «o'rta asr yollanma jangchisi»ga nisbatan qo'llanilgan.

FREELANCERLIKNING AFZALLIKLARI

- *Erkin ish tartibi.* Ixtiyoriy vaqtda mehnat qilishi mumkin. Yosh bolalari, parvarishga muhtoj yaqinlari bo'lgan shaxslar, ish vaqtdan tashqari qo'shimcha ish bilan shug'ullanmoqchi bo'lganlar hamda o'quvchi va talabalar uchun ish vaqtini o'zi belgilashi katta qulaylik yaratadi.
- *Ish joyini o'zi belgilashi.* Yosh onalar va imkoniyati cheklangan shaxslar, shuningdek, sog'ligi tufayli muammosi bor odamlar uyda yoki o'zlari uchun boshqa qulay joyda mehnat qilishlari mumkin.
- *Mablag'ni tejash.* Ofisni ijaraga olish, kunlik transport xarajatlari, ko'chada ovqatlanishga pul sarflashning hojati yo'qligi.
- *Eng qulay ish sharoitlari.* Shaxsiy ish joyi, kiyim-kechak, harorat, oziq-ovqat va boshqalar. Ish va oila o'rtasida eng maqbul muvozanatni yaratish.
- *Ishni mustaqil ravishda tanlash.* Faqat o'ziga ma'qul bo'lgan buyurtmalar bilan ishlash, masalan, mehnatga yuqori haq to'lanadigan davlatlardagi mijozlar bilan hamkorlik qilish.

Shuningdek, qiziqmaydigan, noqulay loyihalarni amalga oshirishdan bosh tortish. Faqat o'ziga yuklatilgan vazifanigina bajarish.

- *Jamoaga moslashishning shart emasligi.* Sheriklarni o'z ixtiyoriga ko'ra tanlash imkoniyatining mavjudligi.
- *Katta daromad olish imkoniyati.* Ko'plab mijozlar, buyurtmachilar orttirgan freelancer barqaror daromad manbayiga ega bo'ladi, unga korxona yopilishi, xodimlar soni qisqarishi va boshqa shu singari omillar xavf solmaydi.
- *Ko'p sohalar bo'yicha ishlash.* Mutaxassislik diplomi shart emas. Ayniqsa, bugungi kunda mutaxassisligi bo'yicha ish topolmayotganlar yoki yoshlardan freelancer bo'lib ishlash uchun faqatgina bilim va mahorat talab etiladi.
- Jamiyat hayotida ko'proq ishtirok etish imkoniyati.

FREELANCERLIKNING KAMCHILIKLARI

- *Daromadning beqarorligi.* Oy davomida katta hajmdagi ishni bajarish, keyinchalik buyurtmalarning ozayishi tufayli daromadning kamayib ketishi.
- *Yangi buyurtmalarni doimiy ravishda izlash, ularga vaqt sarflash, ba'zan freelance-sayt va reklamalar uchun pul sarflash.*
- *O'z-o'zini rag'batlantirish va vaqtni boshqarish.*
- *Doimo aloqada bo'lish.* Internet va mobil aloqaning uzluksiz ishlashini kuzatib borish.

FREELANCERLIK FAOLIYATINI BOSHLASH BOSQICHLARI

1. Ish joyini tayyorlash. Masofadan turib ishlash uchun barcha vositalar muhayyo bo'lishi zarur. Buning uchun kompyuter, buyurtmalarni o'z vaqtida olish va topshirish uchun yuqori tezlikda ishlaydigan internet, telefon zarur bo'ladi. So'nggi kunlarda noutbuk yordamida ixtiyoriy qulay joyda ishlash imkoni bo'lganligi sababli, freelancerlar kompyuterda emas, balki noutbuklarda ishlashni ma'qul ko'rishmoqda. Ish haqini olish uchun elektron hamyonlarni tayyorlash talab etiladi.

2. Aloqa vositalarini o'rnatish. Buyurtmachilar bilan aloqa qilish hamda buyurtmalarni bajarish uchun zarur barcha dasturiy vositalarni o'rnatish talab etiladi: alohida elektron pochta manzili ochish, Skype kabi videoaloqa dasturlari, grafik dasturlar va h. k.

3. Xizmat turlarini tanlash. O'zi uchun qiziqarli hamda kerakli ko'nikma va malaka talab qilinadigan faoliyat turini tanlash.

4. Xizmat narxini belgilash. Xizmat narxi buyurtmani olish yoki bajarishdan oldin belgilanadi. Odatda, yangi ish boshlaganlar uchun kam haq to'lanadi. Buning uchun faoliyat yuritayotgan freelancerlar takliflari, narxlarini o'rganish, ular bilan o'z mahorat darajasini taqqoslash va shular asosida o'z xizmatlari narxini belgilash kerak bo'ladi. Shuningdek, ishning murakkabligi va qancha vaqt ketishi hisobga olinadi. O'zining kuchli jihatlarini aniqlab, buyurtmachilar bilan muloqotda shularga urg'u berish lozim.

5. Portfolioni yaratish. Buyurtmachi bilan hamkorlik qilish uchun bajara olishi mumkin bo'lgan ishlar ro'yxati tayyorlanadi, shuningdek, ba'zi buyurtmalar bepul, ba'zilar esa arzon narxda ko'rsatiladi. Odatda, kam haq talab etilsa, mijoz topish muammo bo'lmaydi. Bajarilgan ish soniga qarab xizmat narxini oshirish mumkin.

6. Buyurtmalarni qidirish. Freelancer bo'lib ishlashga qaror qilgan shaxs birinchi buyurtmani tanishlari yoki maxsus birjalardan olgani ma'qul. Buning uchun o'zi haqidagi zarur ma'lumotlar internetga joylanadi va xizmatlar taklif etiladi. Ish jarayonida foydali aloqalar ro'yxati ortib boradi va freelancerni endi buyurtmachilarning o'zlari yoki tanishlari tavsiyalari asosida topadilar. Shuningdek, ba'zi buyurtmachilar takroran murojaat etishlari ham mumkin. Masofaviy ishlarni maxsus saytlardan ham topsa bo'ladi. Doimiy buyurtmachilarni topish uchun freelancerlar birjasida ro'yxatdan o'tish zarur. Ro'yxatdan o'tish jarayonida ko'proq ma'lumot ko'rsatish va xatosiz yozish lozim, chunki buyurtmachi buyurtma berishdan avval shaxsiy anketa va portfolioni ko'rib chiqadi.

7. Soliqlarni o'z vaqtida to'lash. Ma'lumki, har qanday daromad soliqqa tortiladi. Shuning uchun agar freelance usuli asosiy daromad topish manbai hisoblansa, soliq organlarida ro'yxatdan o'tib, soliqlarni o'z vaqtida to'lab borish zarur. Shu bilan birga, potensial buyurtmachilarni kengaytirish uchun to'lovlarni bank o'tkazmasi orqali ham olish mumkin. Freelancerlik bu — shaxs ko'proq bo'sh vaqtga ega ekanligini anglatmaydi. Odatda, freelancerlar doimiy buyurtmalarda ko'proq vaqt ishlashi ham mumkin. Shu sababli tartibli va mas'uliyatli bo'lish lozim.

TAKRORLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Freelancer kim va u qanday faoliyat bilan shug'ullanadi?
2. Qaysi kasb egalari freelancerlik qilishlari mumkin?
3. Freelancening qanday afzalliklari bor?
4. Freelancening qanday kamchiliklari bor?
5. Kopirayterlar faoliyati mazmuni nimadan iborat?
6. SEO-mutaxassislar qanday faoliyat bilan shug'ullanadi?